# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 77. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 3. квітня, 1926. VOL. XXXIV. No. 77. Jersey City, N. J., Saturday, April 3. 1926. THREE CENTS


## Сенатор Бора критикує уряд за угоду з Італією.

ВАШИНГТОН, 1. квітня. — Сенат присвятив справі італійських военних довгів більше як пять годин дебати, серед якої сенатор Бора, голова сенатого комітету для заграничних справ, острими словами критикував згоду американського уряду з італійським про спроби сплати сих довгів.

Дискусію почав сенатор Рід, котрий заявився в довгій промові за потвердженнем угоди. У відповідь на се сенатор Бора заявив, що він стоїть за відкликаннем всіх военних довгів, але під умовою, що держави згодяться на розоруженне й заведенне мира. З огляду на те, однак, що се неможливе, бо держави на се не хочуть згодитися, дарувати сим державам довги значить піддержувати далі военні зоруження европейських держав. Через те він стоїть за тим, щоби уряд не дарував нікому ніяких довгів.

Промова сенатора Бори зробила глибоке враження. Сенат справи нині ще не викінчив.

### ПАЛАТА ПОСЛІВ ОБЖАЛОВУЄ СУДДЮ.

ВАШИНГТОН, 1. квітня. — Палата послів ухвалила нині небувалу річ, а саме обжаловати федерального суддю за надужиття урядової влади. Є ним суддя федерального суду зі східного илинойського дистрикту Инглиш. Над обжалованнем розвелася довга дебата, в якій забирало голос велике число конґресменів. Остаточно за обжалованнем заявилося небувало велике число конґресменів, бо аж 306. Проти заявилося всего 62.

### МЕКСИКАНСЬКЕ НЕПОРОЗУМІННЄ ВИРІВНЮЄТЬСЯ.

ВАШИНГТОН, 1. квітня. — Щоби вспокоїти американський уряд щодо прав американських горожан в Мексику, мексиканський уряд предложив департаментови стейту текст мексиканських земельних законів. Високі урядники сього департаменту кажуть, покищо приватно, що сі закони забезпечують права чужинців так, що Америка відай буде вспокоена.

### ВЕСНЯНІ СНІЖНИЦІ НА ЗАХОДІ.

КАНЗАС СИТІ, 1. квітня. — Цілу північну частину долини ріки Місісіпі навістила нині друга сніжниця. В цілій сій части краю панує сильний мороз та сильні вітри. Уряд погоди заповідае, що вона легко може потревати ще дві доби.

### ПОШЕСТЬ ВІСПИ НА ПОБЕРЕЖУ ТИХОГО ОКЕАНУ.

ВАШИНГТОН, 1. квітня. — Федеральний уряд здоровля подае, що на побережу Тихого океану сильно шириться віспа. Перші випадки її трафилися в Каліфорнії, звідки недуга перекинулася на Аляску й Гавайські острови.

### ЗІЗД АМЕРИКАНСЬКИХ АНАТОМІСТІВ ПІДДЕРЖУЄ ЕВОЛЮЦІЮ.

НЮ ГЕЙВЕН, Конетикат, 1. квітня. — Нині почалися тут збори Американського Товариства Анатомістів, себто вчених, які займаються спеціяльно будовою звірят. Зараз перший відчит, який виголосив Др. Додлі Мортон, професор хірурґії на Ейлськім університеті, подав новий причинок до піддержання науки про розвій висших родів звірят з низчих (еволюція). В тому самому напрямку говорили всі другі учені, які забирали голос на зборах.

### НАГІНКА НА ХІРОПРАКТОРІВ ИДЕ ДАЛІ.

НЮ ИОРК, 1. квітня. — На донесенне міського уряду здоровля нині постановлено арештувати знова 7 хіропракторів, які лічили людий ліками. Як давнійше, так і тепер арештовано їх на донесенне спеціяльних аґентів уряду, звичайно жінок, які йшли до таких хіропракторів лічитися на ріжні придумані недуги.

### НОВИЙ БУДІВЛЯНИЙ СТРАЙК У НЮ ИОРКУ.

НЮ ИОРК, 1. квітня. — Тут вийшло нині на страйк 2,700 будівляних робітників, занятих при валенню старих домів. Страйк викликала юнія на основі голосовання серед членів, як будівляні підприємці відмовилися дати робітникам підвишку 15 центів на годину. Сі робітники брали досі 1 доляра 5 центів на годину, а їх помічники 95 центів на годину. Помічники домагаються 15 центів підвишки для себе.

### ПАСЕЙСЬКИЙ СТРАЙК.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 1. квітня. — Страйковий комітет заявив, що як сенатор Едвардс хоче посередничити в текстильнім страйку, то комітет не має нічого проти сього.

Перед домом сенатора Едвардса в Дерзи Ситі появилися нині пикети страйкарів з написями, в яких страйкарі домагаються послухання перед сенатором, котрий проголосив, що він веде слідство над страйком, а відмовився говорити зі страйкарами. Сенатор мав обіцяти, що буде говорити з представниками страйкарів і тоді пікети зперед його дому знято.

### ПАЧКУВАЛИ ОРУЖА ДО МЕКСИКА.

НЮ ИОРК, 1. квітня. — Федеральні урядники найшли на кораблі Кавто, що плив до Мексика, ладунок оружа. Арештовано за се трох членів залоги корабля, які знали про сей ладунок, а не донесли американському урядови, який свого часу видав був проклямацію, забороняючи вивіз оружа зі Злучених Держав доМексика.

### ОВОЧЕВІ ФІРМИ ЗАСУДЖЕНІ НА 200 ТИСЯЧ ДОЛ. КАРИ.

Венкувер, Б. К. — По довшій, бо 36 дневній розправі, яка тут велася проти овочевих фірм на тій підставі що вони утворили між собою комбайн і всі брали за овочі незвичайно високу ціну суддя Д. А. Мекдоналд засудив їх на заплачення 200 тисяч долярів кари. По 25 тисяч долярів мають заплатити власники овочевих склепів і овочеві компанії. Покарані особи є оці: — Дж. А. Симінґтон, голова Неш Симінґтон Лтд.; С. П. Лойд супервайзор кредитів орґанізації Неш з Вінніпеґу; Віліям Колкгон, з Реджайни і В. Е. Карутерс з Келґарі, Алта. Покарані компанії такі: — „Мючуал Венкувер Лтд.", Мючуал Брокерс Лтд., Реджайна, Саск.; Мючуал Брокерс, Лтд. Вінніпеґ, Ман.

Розправа відбулася перед заприсяженими суддями, які й видали вирок, що вище згадані повинні бути покарані за шахровання і рабовання продуцентів, за отримування тайних зисків, рабатів і комісового і за фальшиве ведення книжок.

Найвищою карою для засуджених було сім років вязниці, та суддя засудив їх на один день вязниці.

Засужені компанії внесли вже апель до вищого суду.

### ЩЕНЯ ЗАІЛО ДВОЛІТНУ ДИТИНУ.

ФОРТ ВІЛІЯМ, Онт. — На недалеко віддаленій фармі Шарпа лучився 15. м. м. страшний випадок. Именно піврічне щеня заіло на смерть маленьку дівчинку, якій було два і пів року.

Дівчинка бавилася з песиком на подвірю, і дуже можливо, що песик драпнув її пазуром по тілі так, що пустилася кров. Закушавши кров, песик кинувся на дівчинку і почав кровожадно кусати її на цілім тілі. Нім батько оглянувся за дитиною, то щеня доїдало одну ногу дитини.

Коли завізваний лікар ствердив тільки смерть дитини, то батько покійної, п. Шарп, убив щеня вистрілом з рушниці.

### МАЛА ДІВЧИНА ПРИЇХАЛА ДО КАНАДИ ШУКАТИ ЗА БАТЬКОМ.

Одинайцятьлітна Марія Сушинська приїхала оноді зі Старого Краю до Едмонтону шукати за батьком. Її мама померла, а де є батько, вона не знає. Коли кореспондент Булетину поспитав її, що вона думає про Канаду, маленька Марія відповіла: „Канада це дуже великий край, але замало в нім людей. У Галичині знова є забогато людей, але часом замало їсти для них". — Вона покищо поїхала до своєї тітки, що жиє на фармі коло Мондер, а за її батьком пошукують.

### $3,000,000 НА БУДОВУ ЗЕЛІЗНИЦІ ДО ГОДСОН-БЕЙ.

Правительство в Отаві поклало сего року в буджет суму три міліони долярів на докінчування будови зелізниці до Годсонського Заливу.

### КУПУЮТЬ ПОТАЙНО АМУНІЦІЮ.

Лондонський часопис „Віклі Диспеч" виступив з реваляціями про потайні зброення ріжних европейських держав. Греція, Росія, Югославія, Фінляндія, Литва, Польща, Румунія і Туреччина замовляють потайно збрую та амуніцію на велику скалю. І так Греція замовила в одній італійській фабриці 200,000 крісів, Росія купує кріси великими скількостями і відтак відсилає їх до Китаю та Перзії. Югославія хоче купити 400,000 крісів, Фінляндія, Польща та Румунія стараються дістати кріси та машинові кріси. Німецькі фабрики збруї засипані замовленнями з Китаю та Туреччини.

### 2,324 ІМІҐРАНТІВ У СІЧНИ.

Протягом січня, ц. р. прибуло до Канади 2,324 нових іміґрантів. Між ними було: Британців 508, Американців 809, з ін. европейських країв 1,007.

Протягом посл. десяти місяців прибуло до Канади 76,439 іміґрантів, з того: 15,797 Американців і 31,512 Британців. У тім самім часі вернуло з Америки 37,863 таких Канадійців, які виїхали були туди на шістьмісячний, або довший побут.

### ЗМІНА АДРЕСИ ОБЄДНАННЯ:

Письма і гроші до Обєднання належить посилати від дня 1-го квітня 1926 р. на таку адресу:

**OBYEDNANYE**
**P. O. Box 411**
**PHILADELPHIA, PA.**

### НОВА ЗБІРКА УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ.

Відомий в Ню Йорку й околиці театральний артист п. С. Комишевацький видав нову збірку українських пісень п. з. „128 найкращих українських пісень". Се пісні без слів, а можна їх грати на скрипці, мандоліні, альті, саксофоні, корнеті, клярнеті, флеті і инших сольових інструментах.

Властивих українських пісень є в тій збірці лише 110, а відтак ідуть за порядком: „Пісня червоної армії", „Марселеза" і 16 популярних пісень російських.

Забогато усіх тих пісень, аби можна тут вичислити їх заголовки, але загально треба сказати, що та збірка повинна найтися в руках кождого музикального Українця. Деякі з надрукованих тут мельодій можна подибати в инших музичних збірниках, але є богато таких творів, які ще ніколи не були ніде печатані, а придбав їх п. Комишевацький ще на Україні і держав їх доси в рукописях. Між ними є кільканайцять таких, що їх справді можна вважати перлами нашої народної музичної творчости.

Між 110-ма українськими мельодіями находимо 2 пісні жидівські (які приходять в українських театральних виставах), 2 халяндри (циганські танці) і лезгінка (кавказький танець). Між світськими мельодіями подибуємо три колядки. Для тих, що любуються в скочних мельодіях, поміщено в збірці: дрібушечки, 1 танець, 5 оригінальних козачків і 1 коломийку.

Друковані усі ті пісні на тривкім папері, окладинка прикрашена гарними 3-кольоровими українськими вишивками. Заголовок поданий в двох мовах: українській і англійській. Зміст (заголовки пісень) надрукований по українськи і рівнорядно азбукою англійською (з вимовою пригідною для Американців).

Ціна сеї цікавої збірки $2.00, враз з почтовою пересилкою.

Наклад невеликий, тож треба поспішитися з замовленнем. В самім Ню Йорку в протягу тижня розійшлося вже понад 200 примірників.

Хто цікавиться нашою народною музикою, не пофалшованою ріжними несовісними спекулянтами, нехай пришле на адресу „Свободи" (Svoboda, 83 Grand St., Jersey City, N. J.) $2.00, а дістане згадану збірку відворотною почтою просто до свого дому.

### КОШТ ПРОВІНЦІЯЛЬНОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

Кошт правительства в Манітобі є менший, чим в якій небудь другій провінції Західної Канади та Онтеріо. Коли кошт удержання правительства розділити пересічно на всіх мешканців провінції, то він буде представлятися так: Манітоба $12.75, Саскачеван 12.80, Алберта 19.23, Брітіш Коломбія, 36.47, Онтеріо 13.51. Манітоба платить менше податку, чим инші провінції. На одну особу в Манітобі припадає річно $7.10 податку, в Саскачевані 7.14, в Алберті 7.76, в Брітіш Коломбії 16.79.

### В КАНАДІЙСЬКІ МАЙНИ ІНВЕСТОВАНО ПОНАД 600 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ.

Домініяльне Бюро Статистики оповістило, що до тепер інвестовано (вложено) в канадійські майни 632 міліонів, 444 тисяч долярів. — У майни, з яких видобувають метаь, вложено 41 процент вище поданої суми грошей.

### РОСІЙСЬКА МОЛОДІЖ ІНТЕРЕСУЄТЬСЯ ТАНЦЯМИ, НЕ КОМУНІЗМОМ.

Надоїло російській молодіжи ходити на зібрання лекцій про марксізм, комунізм і атеізм. Вона тепер забажала жити життям молодіжи в „капіталістичних" краях.

Звичаєм є, що старші комуністи викладають молодіжи про комуністичну культуру кілька вечерів на тиждень. Так було дотепер. Молодіж, боячися старших, приходила на виклади про комунізм і по викладах розходилася спокійно домів. Та на днях вона заголосила одним голосом: „Ми хочемо „факс-трот". Дістаньте когось, щоб нас учив танцювати, а не червоних правил про революцію. Коли ви цего не зробите, то ми зачнемо свою революцію".

Чуючи такий ультимат від молодіжи, провідники комунізму зійшлися на наради, на яких, по довших дискусіях і сварці, прийшли до рішення, щоб позволити у ґалях танцювати старих танців, в часі яких мають відбутися „здорові забави".

Взагалі комуністи згодяться на все, щоб тільки вони залишилися при уряді.

### НЕМИЛОСЕРДНО ВИБИЛИ, А ВІДТАК СУДИЛИ.

Демонстрація вязнів з приводу, що їх товаришів вязнів поліція бє немилосердно, яка тривала 2 дні через пів години вечером у літі минулого року, дуже не сподобалася тюремним властям, а спеціяльно дирекорові тюрми п. Кольберґерові. На третий день, хоч уже не було жадних демонстрацій, виволікали політичних вязнів по одному і переводячи ніби до інших келій, по нелюдськи били. А тепер кажуть, що це робили тому, бо це був бунт і будуть судити побитих інж. А. Мельника, Зиблікевича, Зеленого і ще 7 інших. Били та ще й судять!

## Франція на дорозі до фінансового виздоровлення.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Палата послів ухвалила сегодня по цілонічній дебаті перший від ряду літ державний буджет, якого приходи не тільки що покривають видатки, але залишають ще й надвижку від 30,000,000 до 60,000,000 франків.

Той буджет не стріне ніякого опору в сенаті і стане цілком певно обовязуючим законом.

В той спосіб зачинає Франція приходити поволи до фінансової рівноваги. Псли як в парляменті так і сенаті зробили вже своє, себто відложили партійні спори і погодилися що до санаційного пляну. Тепер залишається черга за французьким народом. Якщо він розкупить бонди народньої оборони, Франція вийде цілком певно з того економічного розгардіяшу, в якім вона находиться. Так принаймні запевняють нас французькі часописи.

### КЛОПОТИ АМЕРИКИ З ЛІҐОЮ І МІЖНАРОДНИМ СУДОМ.

ЖЕНЕВА, 1. квітня. — Секретаріят Ліґи Націй розіслав письма до всіх членів Міжнародного Суду, в яких виказує конечність спільної умови, що до тих застережень, які поробила Америка на случай її приступлення до Суду. Для тої якраз умови скликує Ліґа осібну конференцію на день 1. вересня с. р.

(Урядові круги в Вашінгтоні вважають той крок Ліґи за певного рода визов, який ставить уряд в дуже скрутне положення вже з того огляду, що уряд є противний висилці свого делеґата на пропоновану Ліґою конференцію).

### БРІЯНД ВИЙШОВ ПОБІДНИКОМ, А З НИМ І МІНІСТЕР ФІНАНСІВ ПЕРЕТ.

ПАРИЖ, 1. квітня.— При допомозі всіх можливих дипльоматичних та парляментарних штучок вдалося вкінци проворному Бріяндови добути для свого кабінету більшість, а тим самим запевнити йому істнування хоч на протяг такого часу, якого треба для переведення фінансових реформ.

Міністер фінансів Перет осягнув великий успіх, бо всі його фінансові пляни принято, коли двох його попередників мусіло уступати задля браку довіря з боку парляменту і сенату.

### ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ЗАПОЧАТКОВУЄ РОЗОРУЖЕННЯ НА СУШІ.

ЛОНДОН, 1. квітня. — Лорд Сесил буде заступати британський уряд на підготовчій конференції, яку скликує Ліґа Націй.

Підсекретар Локер-Лемпсон заявив в палаті громад, що Велика Британія започаткувала до спілки з Америкою розоруження на мори, а тепер хоче дати добрий примір розоруження на суші. Перший крок вже вона зробила, бо ініціятива вийшла від неї.

### НІМЕЧЧИНА ГОТОВА ЗАПЛАТИТИ ПОВНЕ ВІДШКОДОВАННЯ ТИМ АМЕРИКАНСЬКИМ ГОРОЖАНАМ, ЯКИМ ПОКОНФІСККУВАЛА МАЙНО ПІДЧАС ВІЙНИ.

БЕРЛІН, 1. квітня. — Урядово запевняють, що без огляду на те, що вийде з пляну Доса, Німеччина заплатить повне відшкодованне всім тим американським горожанам і фірмам, яким вона поконфіскувала їх майно.

В тій цили буде предложений німецькому парляментови осібний закон, який буде цілком певно затверджений. До того вже тепер находиться в руках головного аґента Репараційної Комісії Паркера Ґільберта $25,000,000, які призначені якраз для того відшкодовання.

### БОРОТЬБА О ПЕКІН (ХІНИ).

ТІЄНТСІН, 1. квітня. — Армія Чен-Тсо-Ліна посувається з Мукдену в напрямі Ненкова, куди прямує рівнож і національна армія під проводом маршала Фенґа. Тут розіграється правдоподібно головний бій о посіданне Пекіну.

### ВЖЕ ПО СЕРБСЬКО-ХОРВАТСЬКІЙ ЗГОДІ.

БІЛГОРОД, 1. квітня. — Провідник Хорватів Стефан Радіч виступив сегодня враз з 4. товаришами-Хорватами з складу кабінету міністрів.

Безпосереднім товчком сеї події було те, що сесію парляменту відложено до 5. мая, коли Радіч домагався скликання парляменту на день 8. квітня, щоби інтерпелювати премієра Пашіча в справі його сина Раде Пашіча, який визискуючи становище батька, збогатився коштом державного майна.

### БРИТІЙСЬКИЙ ОФІЦИР ВИНАХОДИТЬ ДИТЯЧІ ТАНКИ.

ЛОНДОН, 1. квітня. — Майор Мартель представив модель малого танку, який являється дуже важним винаходом, бо посувається скоро і без шуму. Кошта його в порівнанню з великими танками мінімальні, бо навіть звичайний трок можна легко переробити на того рода „дитячий" танк.

Танки ті, які готові принести перелом в техніці военного ремесла, буде виробляти британська фірма Морріс Ко., яка відграває в автомобілевій індустрії В. Британії подібну ролю як Форд в Америці.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА: | |
|---|---|---|---|
| Three cents a copy. | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates: | | В Джерзи Ситі і Загранищею: | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

## ЦИФРИ ГОВОРЯТЬ

—o—

Большевицькі ґазети на Україні приготовляються до весняних засівів. Цікаво то дивитися, як до весняних робіт можуть приготовлятися ґазетярі, а прецінь на большевії воно так. Бачите большевицька господарка довела до того, що український селянин не хоче засівати більше, як лишень те, що конечно потрібне на його власний пожиток. І ось тому большевицькі редактори мають завданне розбудити українськокго селянина до збільшення засівної площі. Через те по большевицьких ґазетах на Україні так і видно вигуки: Сійте збіже, селяни. Сійте, селяни, збіже. Селяни, сійте збіже. На всі лади кричать те саме.

Деякі редактори взялися на штуку та місто писати прикази, пишуть „факти". Місто: Сійте збіже, селяни, пишуть: „Селяни сіють збіже. Селяни збільшують посівну площу." І таке инче. Де саме селяни збільшують посівну площу, не пишеться. Видно, думають, що на селі леґко людий дурити.

Вириваються, як звичайно, при тому большевицьким оралчам пера деякі небажані слова. Ось харківські Вісти немовби вже собі тепер приготовляли на осінь запас оправдань, якби так засіви не випали на українських полях так величаво, як вони виглядають по большевицьких редакціях. Пише ся ґазета про трудности, з якими приходиться селянам боротись. Такою недостачею є приміром недостача мертвого й живого інвентаря. Характеристичним для умов сільської господарки під большевицькою владою є приміром факт, що в Київщині на кождих 100 господарств 42 господарства, себто майже половина, не має робочої худоби. На Волині число господарств без коний виносить 30 процентів, себто майже одну третину всего числа господарств. На Одещині господарства без коний виносять 48 процентів, себто майже половину.

Як можна догадуватися зі слів ґазети, большевицький уряд не робить ніяких заходів, щоби сьому недостаткови тягової худоби зарадити. Йому ся недостача навіть на руку тим, що в селі, в якому лишень частина господарств має потягову худобу, легко о сварку межи тими, що мають худобу, та тими, що її не мають, а при такій сварці большевицький уряд має зараз нагоду вмішуватися в селянські справи та робити натиски й утиски в ту сторону, яка йому вигідна.

Культурний державний уряд, себто такий, що дбає за розвій матеріяльного й умового богацтва народа, сейчас подбавби, щоби недостаючий живий інвентар заступити машинами, в сьому случаю засівними тракторами. Що зробив у сьому напрямку большевицький уряд? Як подають харківські Вісти, всіх тракторів є в степовій Україні ось кільки: по Одещині 96, Миколаївщині 94, Зіновевщині 147, Первомайщині 93, Сталінщині 175. Такий був стан посідання тракторів у жовтні 1925. року. Тільки машин дістало рільниче населення степової України від того большевицького уряду, який обрабовував його з кождого зеренця пшениці через цілий ряд років.

Додати до сього годиться й те, що сі трактори не находяться по більшости в руках корінного українського населення, але передовсім у руках усяких чужих елементів, в яких большевицький уряд добачує противагу й забезпеку перед корінним населеннем, якого розвою большевицька влада собі не бажає й якого вона боїться та хоче як найхитрійше винищити.

## ПЛЯНУЮТЬ ПОЛЮВАННЯ НА ЛЮДИЙ

Під таким наголовком нюйорський дневник „Ворлд" приносить статтю про намір іміґраційного бюра починати з весною велику нагінку на іміґрантів. „Бюро повідомило своїх урядників, щоби вони поспішилися дістати інформації про всіх чужинців, яких можнаби на основі закона вислати з краю. За найблизчі три місяці малиби депортувати тисячі. Як кажуть, в самому місті Ню Йорку можнаби найти сотки тисяч людий, яких можнаби депортувати на основі іміґраційних законів."

Ся ґазета звертає іміґраційному урядови увагу, що намірена ним політика не найшла згоди серед широких круґів американського громадянства. Поважна американська громадянська опінія противиться такій масовій депортації на тій основі, що вона мусить зробити на іміґрантів враження масового терору.

„Ворлд" радить іміґраційним урядникам пождати ще якийсь час, аж конгрес ухвалить внесений у ньому проект нового закона про депортацію іміґрантів, на основі котрого леда урядничина буде мав право без суду й без переслухання вислати зі сього краю старого іміґранта, котрий ту жив чверть століття, набув бизнес, набув маеток, оженився, виховав діти Ся ґазета показала на дуже важний арґумент. Недавно тому в одному місті стейту Ню Джерзі шериф заарештував 92-літнього лікаря, котрий пів століття тому мав бути конокрадом, але стейтовий ґубернатор спротивився судженню людини, яка стільки часу заховувалася примірно, а все просто громадянство погодилося з ґубернатором, як се видно з тисячів телеґрам, які обжалований дістає кождого дня. Поступованне ґубернатора похвалило богато ґазет, з яких неодна тепер приплескує іміґраційному урядови за його нагінку на іміґрантів. Розумна політика наказувалаби лишити в спокою всіх тих „безправних" іміґрантів, які лишають у спокою американську суспільність та живуть тут примірно, не нарушуючи американського добра ні порядку.

## ЗА ЩО МАЮТЬ АМЕРИКУ В ЕВРОПІ

Коли велася світова війна і не можна було знати, на чию сторону перехилиться побіда, обі воюючі сторони переліцитовувалися що до тих цілий, задля яких вони ведуть війну. Аліянти, а особливо Америка, підчеркували сильно, що боряться за побіду демократії проти німецького імперіялізму. Заявлялися тільки за побідою самої ідеї. По їх побіді мав прийти час, коли всі народи, а навіть побіджені, мали мати змогу свобідно відотхнути, бо мир мав бути без поневолення народів і без відшкодовань.

Що вийшло з побіди аліянтів, всім нам добре відомо, особливо нам Українцям. Верзальський договір був противставленнєм всіх тих засад, які так завзято проголошувано. Тому маємо сегодня в Европі місто одної небіжки Австрії, таких Австрій кілька, тільки далеко гірших від тої, яка була. Та не о те нам тут ходить, бо ми хочемо обговорити инший тягар, який завис по війні над всіми народами, над побідженими і побідниками, а саме про воєнні відшкодовання і воєнні довги. Головно ті послідні нас обходять.

Війна виснажила цілу Европу. В всіх краях велика фінансова і індустріяльна кріза. Валяться міністерські кабінети один за другим, а все через те, що не можна зрівноважити державного буджету. До того ще висять над всіма европейськими державами величезні довги, які то не дають Европі стати на ноги. З европейських держав найбільшим вірителем є Анґлія в якої задовжені майже всі держави, що разом з нею воювали, по самі вуха. Знова Анґлія разом з Европою, задовжені по вуха в Америці. А що вона зачала натискати тепер на Европу, щоби та зачала сплачувати довги, зачинає її Европа лихословити, називаючи звичайним лихварем, пявкою, яка забагатіла на чужім нещастю.

Так треба розуміти мову міністра фінансів Великої Британії Черчіла, який заявився в палаті послів за взаїмним загальним з'анульованнєм всіх воєнних довгів. Анґлія сплачує тепер річно Америці $165,000.000 ј змушена стягати ту суму від своїх европейських довжників. Вона рада би не стягати своїх належитостей, колиб Америка згодилася не стягати своїх від неї. Черчіл вважає таку полагоду довгів за одиноко розумну і справедливу. Бо якраз через довги не можна привернути в Европі нормальних обставин. А як вони під фінансовим зглядом виглядають, можна пізнати по тім одним факті, що сама Анґлія, якщоби хотіла сплатити довг Америці, мусілаб сплачувати через кілька поколінь по $500.000 денно. Це є очевидний абсурд. Подібно як і це, щоби здерті з Німців титулом репарацій гроші, не йшли на відбудову знищених війною країв, а відпливали до богатої і цвитучої Америки.

Черчіл сказав велике слово правди. Хто як хто, але Америка не повинна стягати з нужденної Европи воєнних довгів. Вона повинна не допускати стягання репарацій з німецького народу, бо він, себто нарід війни не завинив, а тільки витратив в ній міліони своїх синів та діждався страшної повоєнної нужди. Америка повинна заявитися за знесеннем взаїмних воєнних довгів, а свою позицію головного вірителя повинна вона використати для инших цілей. Вона повинна натиснути на своїх довжників, щоби вони розброювалися та щоби щасливого для них висліду війни не використовували для дальшого поневолення націй. Вона може тим своїм поступованнем вирівнати ті кривди, які поповнив на нарадах верзальський договір та направити ті блуди, які завинив Вілзон.

Та мало є людий в Америці, які так глядільб на ту справу. Навпаки, вони бачуть перед собою тільки довжні скрипти і проценти. І коли народи голодують і не мають з чого жити, вони їм пригадують святість зобовязань. При тім забувають, що всі ті довги, що до яких зголошує претенсії Америка, повстали підчас війни за доставу муниції і средств поживи. Забувають, що велика більшість европейського золота перейшла й так до американських рук, що Европа зубожіла, а Америка мимо витрачених на Европу кредитів, страшенно забогатіла. Сам секретар торговлі Меллон подає, що Европа, яка закупила від Америки в послідним році товарів на $2,500,000.-000, не буде в силі далі купувати, якщо не award поможемо її з Америки новими капіталами. Бо без піднесення індустрії та підвисшення платень не буде кому купувати. Колиж Европа потребує сама гроша, щоби сяк так зачати жити то якжеж вона може ще сплачувати довги і то такі, які в найлучшім случаю може доперва сплатити аж кілька поколінь.

Америка знаходиться під матеріяльним оглядом таки краще від Европи. Навіть американський робітник живе краще чим европейський. Правда, дорожня тут, але індекс заробітної платні був в 1913 р. 100, а тепер виносить 222. А в Европі ціни підскочили рівнож не менше як тут, але заробітня платня в многих краях не дійшла до тої висоти, як була до війни. Значиться, задля самої гуманности повинна Америка заявитися за взаїмним знівельованнем воєнних довгів, бо тягар той поносять в першій мірі ті, які його не завинили і які й без того так бідні, що ледви животіють.

Инакше будуть глядіти в Евроці на Америку як на лихвара, який стягає з неї останню сорочку.

## ВИБОРИ ДО СЕЛЬСЬКИХ РАД НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

Нарешті можна вже зясувати собі точно вислід виборів до сельських рад на Радянській Україні.

Треба зазначити, що сього року вибори до рад пройшли під знаком пробудження активности ширших мас селянства.

В часи червоного терору і зараз же після нього, ширші верстви селянства, коли й приходили на вибори, то, залякані большевицькими чекістами, подавали свої голоси за комуністичну партійну лісту кандидатів. Поволі життя перемогло, і самі большевики побачили, що методами диктатури над пролетаріятом і селянством нічого не зробиш, бо робітництво тікає з фабрик і заводів в село, а село перестало достарчати містам і промисловим центрам средства поживи. Таким чином утворилася мовчазна, ніким ясно не проголошена блокада комуністичних центрів селом. В центрах почалися ріжні кризи, то промислові то фінансові, то харчеві. З часом сі кризи почали вже загрожувати самому істнуванню центрів і викликали все більше й більше незадоволення в масах міського та промислового пролетаріяту, на яких власне опиралася диктатура комуністичної партії. З початку можна було вживати карних військових експедицій на те, щоби добувати із села продукти, потрібні для виживлення районів, сих фортець большевицької партії. Але згодом село навчилося ліпше ховати свої продукти та разом з тим давати і збройний отпір військовим ріжним „продуктивним", „реквізиційним", „продовольчим" та інчим відділам. Крім того й самі військa, які більше й більше почали наповнятися рекрутами із села, теж часто відмовлялися навіть від збирання продовольчого податку.

Нарешті й основна фортеца большевизму, біля самого Петербурга, — Кронштадт, підняла повстання проти большевиків. І хоча цей бунт здавлено в нечувано жорстокий спосіб, всеж-таки він примусив завести Неп (нова економічна політика) — себто дати в економічному життю держави місце для приватної ініціятиви й капіталу. Згодом цей Неп почав поглиблюватися та розширятися, що привело до сучасного стану економічного господарства в совдепії, який має всі ознаки господарства капіталістичного, капіталістичного в найпримітивнійших формах, які трафляються в найбільше культурно відсталих краях.

За час розвитку Непа виставили большевики гасло: „Ліцом к деревне". Се довело наперед до приборкання „коміків", як звали селяне комітети бідноти (незаможніх), самими большевиками, а разом з тим до зрозуміння селянством своєї величезної сили.

Село саме теж пережило економічну кризу, яка зазначилася страшним голодом в 1921 році. Але тепер воно трохи економічно видужало, зрозуміло причини своєї страшної кризи, побачило, якими шляхами треба йти, щоби не впасти знову в таку саму біду, почало проявляти активність, і почало показувати бажаннє до повільного захоплення влади. Тому останні вибори і пройшли уже під знаком оживлення активности села. Про це пише вся большевицька преса, українська та московська. Для людського ока, ся преса, нібито задоволена витає ту активність, але большевицькі лідери на ріжних зїздах, нарадах, конференціях, не ховають своєї трівоги перед селянською активністю. Звідти й повстала завзята боротьба в партії, не тільки за тактику й способи партійної роботи, але навіть і за саму ідеольоґію партії, за її основні доґми.

Виступає пр. в Петербурзі совітський премієр - міністер Риков і кличе своїх „таваріщей" не закривати очей на те, що робиться в селі. Він говорить: „Треба здати собі самому ясно справу з того, що як ми відійдемо від керуючої участи в селі в той час, коли там виросла активність селян, то там у величезній ступені збільшиться вплив куркуля"...

Нібито у відповідь на його попередження читаємо в московських „Известіях": „З деяких сіл Волинської округи приходять відомости про виступи куркулів в раді. Куркулі намагалися залякати виборців-середняків та незаможних підпалами, а деинде й отвертою „поножовщиною".

А в другому числі тої самої ґазети читаємо: „В Херсонському, та в де-яких других округах України малі ґрупи куркулів виявили на виборах сельських рад значну активність, намагаючись провести своїх кандидатів в ради та виставляли свої вимоги... В деяких селах куркулі, в наслідок недостаточної орґанізованности незаможників і середняків, провели своїх кандидатів в ради".

Отже чи не пізно Рикову попереджати своїх „таваріщей?" Чи не чеснійше булоб сказати, що „ми в селі побиті і відійшли зі всіх своїх позицій, занятих в час воєнного комунізму?". Це булоби ближче до правди, як се показують висліди виборів до сельських рад.

У виборах до 1719 сельських рад на Україні обрано 37.039 членів. З них комуністів обрано 3105, або 8.4%. У виборах брало участь пересічно 55% виборців. Доводиться шкодувати, що так мало пішло до виборів селян. Хоч і ця вже їх активність досить таки багато попсувала крови большевикам.

Цікаво навести тут відомости про вибори до рад по всьому радянському союзу, без України. У виборах в сільські совіти брало участь в 1925 році 39.2% виборців, а в 1926-му — 47.3%. Отже активність збільшилась, але і комуністів вибрано, хоч дуже мало, а все таки більше: в 1925 році їх було 5%, а в 1926-му — 5.3%.

Збільшилась також активність при повітових виборах (з 36.4% в 1925 році до 46% в 1926 році), але тут уже різко зменьшилося число вибраних комуністів (з 61.5% в 1925 році до 54.3% в 1926 році). В губерніяльних радах (тепер в окружних) в 1925 році було большевиків 70.2%, а в 1926-му — 61.3%.

Тут впадають в око два цікаві явища. Перше, що на Україні в сельських радах відсоток комуністів значно більший ніж в інших совдепіях. Друге, що чим вища ступінь рад, тим в них значно більший відсоток комуністів. Наслідок се не справдішної сили комуністів, а хитрої виборчої системи большевиків, яка забезпечує їм більшість в керуючих центрах. Очевидно, і сьому поволі теж прийде кінець.

Що торкається комуністів в сельських радах на Україні, то відсоток їх тут більший від остальної совдепії тому, що большевики в українське село і на Україну взагалі кинули як найбільшу скількість комуністів, стягаючи їх зі всіх просторів бувшої Росії, аби висмоктувати соки зі сеї економічної бази всього „союза", як колись Троцький назвав Україну.

## УКРАЇНА В НОВИХ КНИЖКАХ.

—o—

### I.

### Українська штука.

East Christian Art: A Survey of the Monuments. By O. M. Dalton. (Східна Християнська Штука: Огляд памяток), 1925. Oxford. At the Clarendon Press.

Ся прегарно видана книжка має на цїли представити історію розвою штуки в східному християнському світі. Вона обіймає історію розвою штуки будівництва, різьби, малярства й артистичного промислу, о скільки вони вийшли зі східнього християнства, себто християнства, незалежного від Риму. Ґеоґрафічно, ся книжка обіймає краї: Іран, Індію, Туркестан, Мезопотамію, Вірменію, Палестину, Сирію й Малу Азію в Азії; Єгипет в Африці; та Кавказ, балканські краї, Україну й Московщину в Европі. В тих краях передівсім проявилася та східна християнська штука, хоча вона мала деякий вплив і на другі краї християнського світа.

Автор сеї книжки се добре відомий знаток візантійської штуки, та автор кількох поважних праць на сьому полі.

Авторови, зовсім природно, приходиться немало говорити про історію візантійської штуки на Україні, але він попадає в сей, на жаль, ще загальний блуд та називає київську державу Росією. Перечислючи приміром, церкви, які побудовано за князівських часів, він кладе всуміш українські і московські церкви, хоча знатоки вже й в ті часи можуть прослідити виразно ріжниці межи українськими а московськими памятками.

„Найстарші церковні будівлі, очевидно, автор приписує племенам, що жили над притоками ріки Дніпра, себто Українцям. Київ та Херсон мають найстарші церкви. Відтак доперва побудовано церкви в Вітебску, Чернигові, Новгороді, Полоцку, а пізнійше аж на національній території московського племени, в Владиміри, Суздалю й Москві. Автор зазначує, що київські церкви виказують безпосередний вплив Візантії, а московські той самий вплив сильно підмішаний впливами кавказькими й вірменськими.

Тут автор вперше згадує Україну:

„Монгольська інвазія в 1224. року поклала конець будованню церков на Русі, з виїмком в Новгороді та Пскові, котрих наїздники не заняли; новий період будівництва почався в Москві в 14.століттю. Щодо церковного будівництва пізнійшого середньовічча, то тут на спеціяльну увагу заслугують деревляні церкви з банями, які будовано на Україні. Хто знає, чи сі церкви не переховали в собі давні традиції копульних будівель у дереві, які може мали свій початок в Малій Азії".

На жаль, автор не розглядає докладнійше сего прояву питоменно української творчости, а вдоволяється лишень покликаннем на праці других авторів, які про сю справу писали.

### II.

### Українське студентство на чужині.

Накладом „Student Christian Movement" в Лондоні вийшла сими часами книжка: Rebuilding Europe: The Student Charter in Post-War Reconstruction".

Авторка, котра була подорожуючою секретаркою Світової Студентської Християнської Федерації, поклала собі за завдання змалювати образ нужди европейського студентства в повоєнні часи, показати, як европейський студент себе заратовує з економічної біди.

Для кождого булоби цікаво довідатися про сю нужду та всякі способи студентської самопомочі. Для українського іміґранта не-студента цікаві вони ще тим, що в книжці попадають часто згадки про українських студентів. Нема мови, що згадок сих передовсім богато в описі студентської нужди; бо прецінь з усіх студентських ґруп не терпів уже так ніхто, як студенти тих народів, що ще досі не добули собі національної держави, які ще й досі терплять переслідування з рук своїх національних ворогів. Авторка праці добре знає, чому українські студенти скитаються по чужих університетах Відня, Праги й Берліна. Видно, що ні московська ні польська пропаґанда не заслонила очий людий на факт дійсности.

Видне місце займають українські студенти в картині студентів-втікачів. Про українських студентів в Чехословаччині авторка пише:

„Кромі Москалів, є в Чехословаччині коло два тисячі українських студентів-втікачів, котрих положенне ще тяжче, бо чеськословацький уряд зробив для них менче (як для Москалів). Се люди, які мають національність, але не мають держави. Говори з ними, а вони тобі розказують про будучу Україну, та що вони вчуться тепер працювати для неї. Переїзджаючи світом, стрінете сих українських студентів два або три тисячі або більше, одних з Польщі, других з советських республик". Серед студентської филі, що вдарила на Чехію, вони з Москалями на спілку переважали всіх других.

Національні сварки не дають европейським студентам виступити як одиниця. На зїзді студентських орґанізацій в Параді на Угорщині, в липни 1923, „Українці вживали в своїм звіті висловів, які розярували Поляків".

Книжка є свідоцтвом тяжкої нужди наших студентів, та ствердженнем факту, як мало світ допоміг сьому студентству. Українське студентство находиться в тяжкому положенню. Вона старається ратувати, як може. Коли воно досі перестояло удари вміло, то сим воно показало подиву гідну видержливість. Мимо непосильної боротьби за кусок хліба українське студентство сповняє свій національний обовязок, бо переносить чесно свою частину національної боротьби; воно приготовляється до будучої праці серед рідного народа, а будучи на чужині, розповідає світови в межах для нього отворених, про положення свого народа.

Анрі Пуляй.

# ДИТИНА І ЖИТТЯ.

Жив раз рубач, що проклинав свою долю.

Мешкав у глибині ліса в убогій хатині. Хата ледви вистарчала для нього: мусів у ній жити з жінкою й дитиною.

Все й все кричав і нарікав на невиносиме життя.

Раз синок його, що мав вісім літ, завдав йому клопітливе питання.

Рубач саме, як звичайно, виговорював на життя.

— Ах, то життя... то життя!

Слово „життя" виговорював із бішеністю.

Дитина кинула питання:

— А що то є життя, таточку?

Рубач здвигнув раменами.

— Дізнаєшся це пізнійше.

Але дитина не переставала питати:

— Що то є життя?

— Не можу тобі пояснити цього, — признався вкінці батько. — Коли тебе цікавить це, спитай людий, яких стрінеш. Може вони могтимуть вияснити тобі краще як я.

Дитина вийшла з хати й ждала на прохожого, щоби завдати йому питання.

Перший котрого побачила дитина, то був лісничий. Хлопчик задержав його.

— Прошу пана, що то є життя?

Счудований лісничий глянув на хлопця. Зморщив чоло, затопив пальці в густій бороді й сказав нарешті:

— Життя... гм... життя... то я... то ти... то ти і я... кождий з нас окремо або ми разом і всі инші. Маєш, то життя...

Дитина побігла з тою вісткою до батька й повторила йому слова лісничого.

Але батько розсміявся.

— Лісничий дурень — сказав коротко.

Дитина ніщо не відповіла, але вбила собі в память перше пояснення, яке одержала.

На другий день раненько вийшла дитина знову. Минуло досить часу, як стрінула двох молодиків, що їхали на біциклях.

Хлопчик станув по середині стежки, котрою їхали й задержав їх.

Прогульковець запитаний, що то є життя, відповів:

— Життя то значить: надихатися воздухом, втягати його, купатися в сяйві сонця.

А другий:

— Життя... то розглядатися довкола себе... Йти далеко... шукати все річей нових, щоби збогатити свій зір тим, що бачимо, а ум — спогадами.

Всіли знову на біцикли і заки дитина могла схопити зміст їх відповіди, зникли в далечі.

Дитина вернула до хати й повторила слова, які зачула.

— Ті два видно не мають инших журб — пробормотів батько.

Але дитина старалася запамятати пояснення наколесників.

На другий день знову вийшла. Тепер ішла ще дальше й вийшла з ліса. Там був механічний тартак.

Кількох робітників, від ранку до вечера, скидали зрізані дерева на поталу машин. Зуби пил гризли дерево, ділили їх на тонкі дошки. Укладали їх у рівні ряди. Дитина гляділа на це. як на цікаву забаву, із захватом. Один із робітників запримітив хлопчика і спитав:

— Що ти хочеш, хлопчику?

Хлопчик спитав сміливо:

— Чи знаєш, що то є життя?

— Життя то праця.

І додав:

— Ну, ну, в твоїх літах уже займаєшся такими важними справами?!

Але дитина не відповіла, бо хотіла якнайскорше сказати батькови, яке нове пояснення почула.

— Той робітник — сказав батько — невіжа. Я міг би сказати тесаме.

Але дитина долучила до своєї дрібки й це нове пояснення.

І щодня так виходив хлопець і щодня збогачував свою скарбницю знання про життя. А батько не переставав насміхатися з дитини й з усіх.

— Навіщо завертати собі голову? — говорив. Але дитина не слухала.

Одного дня дитина вийшла в поле й стрінула селянина.

— Що то є життя? — спитала.

Селянин узяв у руки пригорщу землі й сказав:

— Ось тобі життя... Кидається зерно в борозну, трохи праці й терпиливости тай збирається збіжа, з котрого робиться хліб... або можна мати гарні, сочисті овочі... або цвіти, котрими прибирається світлицю.

— Якаж то велика річ життя, що в ньому міститься стільки всього — подумала дитина, здивована й очарована.

І щодня питала щораз нових людий, що то є життя.

Раз недалеко батьківської хати стрінув хлопчик чоловіка, котрий говорив голосно сам до себе й писав щось у записникови. То був поет, що прийшов шукати в лісі натхнення.

— Прошу пана, що то є життя?

А поет відповів:

— Життя то сполука з тим, що нас окружає. Життя то значить: бути тим деревом, у котрого галузях шумить вітер, або тим жерелом, що журчить по камінчиках. І життя то також це маленьке звірятко, котрого назви не знаю. І то є ці ростини, котрі напоюють своїм запахом воздух.

— Коли так, то воно є дуже гарне, правда пане?

— О так, то дуже гарне, — сказав поет і погладив ясне волосся хлопчика.

— То малий поет — подумав.

Говорив би йому ще довго, але хлопець уже відійшов.

Одного дня стрінув молоду матір, що кормила дитятко. Приступив до неї і завдав своє звичайне питання.

— Життя — відповіла жінка — то отсе немовля, котре кормиться моїм молоком. З часом буде він сильним і цікавим хлопцем, як ти. А ще пізніще буде дорослим мужчиною. То власне є життя.

Дитина памятала всі відповіди, які одержала й часто повторювала собі їх. Призвичаїлася глядіти на все уважно.

Птичка летіла у воздусі. — Ось життя, — подумав хлопець. А як глядів на траву, говорив: то також належить до життя. Пил, що дріжав у промінних сонця, то також було життя.

Одного пополудня мати взяла сина до міста. Поїхали залізницею.

На стації хлопець звернувся до залізничого урядника:

— Прошу пана, що то є життя?

Залізничник відповів:

— Життя то подорож кудись у далечінь, у незнані сторони, й поворот до дому.

Поїзд повіз дитину у незнані сторони. Цілу годину міг хлопець захоплюватися ріжними краєвидами з вікна ваґону.

Отже життя складається також із тих тисячів краєвидів. До них належали також люди, котрих поїзд минав, звірята, небо, вода, хмари.

Приїхали до міста саме як діти виходили зі шкіл. Із великого будинку виходили гуртки учеників з торбинками на плечах. Ціла вулиця гомоніла їх веселим гамором.

За тою галасливою юрбою йшло кілька пань.

Хлопчик підійшов до одної з них.

— Прошу пані, що то є життя?

Учителька усміхнулася.

— Життя то значить: учитися, малий фільозофе.

— Учитися... — повторив хлопець.

— Пізнати все. Вчимося все, ніщо не є рівнодушне для того, хто хоче знати... Вчимося всюди. Пізнавати і любити — ось життя.

Дитина роздумувала над сим підчас повороту.

Хлопець знав уже тепер, що то є життя. То він і це, що довкола нього, його батьки й инші й усе від каменів аж до хмар.

— Ах, яка то велика річ — життя!

І гордий з того що знав, бажав оборонити життя в очах батька, котрий життя проклинав як лише міг. Але батько здвигав лише раменами.

— Багато маєш з того — насміхався з сина.

Хлопець перестав переконувати батька, але подумав собі, що батько може й тому є нещасливий, що не вміє отворити очей на життя та що не хоче заглубитися в його могучість і красу.

Хлопець пригадав собі сотки відповідей, які зібрав звідусіль, від простих і образованих людий.

Всі ті відповіди доповнялися взаїмно. А можна би їх звести до горячої любови всього, живих сотворінь, річей — людські почування, краєвиди — те все є життя!

— Ах, яке то велике, чарне й добре! Чому батько замикає на те все очи? Чому не розуміє цього? Таж вистарчить глядіти і застановитися.

Все, що бачить довкола себе, є для кождого. Небо, земля, вода, зорі, місяць, сонце — все!

Зовсім просто: стати в обличі життя, щоби статися його володарем.

З хвилею, як дитина зрозуміла це, почулася зовсім щасливою.

Колиб так батько схотів краще приглянутися життю... не міг би проклинати його. Але він волів спротивлюватися. То для дитини було великим смутком.

Хатина була трохи за мала. Не змінилася зовсім, але небо було над нею і ціла земля довкола.

— Ах, як треба жаліти бідного батька, що не знає, так як його синок, що то є життя. Міг би пізнати щастя, бо щастя то власне це... Знати, що все маємо довкола себе й у тій певности радіти життям, глядячи в його лице!

Переклав **Михайло Ценівський.**









Р. Л. СТІВЕНСОН.

# ОСТРОВ СКАРБІВ.

ЧАСТЬ ЧЕТВЕРТА.

(25)

(Продовження)

— Поза хату, хлопці, борзо поза хату! — крикнув капітан, а зміна в його голосі навіть серед того пекольного крику звернула на себе мою увагу.

Я механічно зробив так, взявся на схід та з піднесеною шаблею біг поза угол хати. За маленьку хвильку опинився я перед Андерсоном. Він вівкнув на весь голос і замахнувся з цілої сили своїм довгим ножем, що той лиш блиснув на сонци. Я не мав часу боятися, лиш в одній хвили, коли ще ніж уносився у воздусі, скочив в бік, і не могучи удержатись на міл-кому піску, полетів стрімголов з горба в долину.

Коли я вибіг на двір, лізли вже другі ворохобники, через частокіл, щоби нам смерть зробити. Один в червоній, нічній шапці виліз вже був на частокіл і одною ногою спускався вже на сей бік, а в зубах держав шаблю. А то все сталося в так короткому часі, що коли я підіймився з землі, все ще було так само як перед тим і той з червоною шапкою на голові все ще був на частоколі, підчас коли коло нього показалася як раз голова якогось другого. А преці за той коротенький час борба закінчилася і побіда була наша.

Ґрей, що біг в слід за мною, убив великого лодкаря, заким той [illegible] його неудавшогося удару. Одного поцілила куля з якогось отвору до стріляння якраз у тій хвили, коли він хотів стріляти до середини хати, і він лежав тепер в послідних судорогах з пістолетом в руці, з котрого ще курилося. Третього, як я те вже сказав, положив доктор одним замахом на місці трупом.

— Стріляйте! Ви там в хаті, стріляйте! — кричав доктор, — а ви, хлопці, крийтеся чим скорше!

Але на його слова ніхто не зважав. Не понісся ані один вистріл, а послідний розбишака міг безпечно разом з другими втечи до ліса. За три секунди не було й сліду з напасників хиба лиш тих пять погибших, з котрих чотирох лежало в середині огорожі, а один поза нею.

Доктор, Ґрей і я забігли знов чим скорше до хати, бо оставшіся при життю буканіри могли борзо добічи до місця, де полишали свої мушкети і стріляннє могло кождої хвилі наново зачатися.

Тимчасом дим у хаті був трохи розійшовся, і ми на хвильку побачили, як дорого ми заплатили за нашу побіду. Гонтер лежав без памяти на землі коло свого отвору до стріляння, а Джус коло свойого [illegible] бо куля розбила йому голову. Посеред хати скваєр підпирав капітана, котрий так само був блідий, як і він.

— Капітан зранений — сказав пан Трелявні.

— Чи повтікали? — спитав пан Смолет.

— Всі, що лиш могли втікати — відповів доктор — але пятьох з них уже ніколи не будуть втікати.

— Пять! — відозвався на то капітан — то ліпше, як я сподівався. Пять проти трох — то лишаєся нас чотирох проти девятьох. Тепер наше положенне кориснійше, як було з початку боротьби. Нас було тоді сімох проти девятьнайцятьох, або бодай так нам здавалося, а то так само прикро зносити, хоч те лиш здається.

Ворохобників було незадовго лиш вісьмох, бо той моряк, котрого поцілила на скунері куля пана Трелявні, погиб ще того самого вечера. Але про се партія вірних довідалася аж пізнійше.

ЧАСТЬ ПЯТА.

## МОЯ ПРИГОДА НА МОРЮ.

Глава двайцять друга.

### Як почалася моя пригода на морю.

Ворохобники вже ані не вертали, ані разу не стрілили до нас з ліса. „Дістали на сей день" — як казав капітан — „свою пайку". Хата лишилася в нашому посіданню і ми могли тепер спокійно занятися раненими та подумати за наш полуденок. Скваєр і я варили мясо на дворі, не зважаючи на небезпеку, але робили те лиш механічно, бо голосне стогнанне докторових пацієнтів нас дуже зворушувало.

З вісьмох людий, потерпівших в битві, дихали ще лиш: розбишака, котрого поцілила куля з отвору до стріляння, Гонтер і капітан Смолет. Двох перших можна таки було вже уважати погибшими, бо ворохобник згинув докторови під ножем, а Гонтер, мимо всіх заходів, не відзискав вже памяти на сьому світі, жив ще цілий день і стогнав так голосно, як свойого часу той старий буканір, що від удару крови на мозок погиб в „Адміралі Бенґов". Йому бачите поломлено ребра, а коли падав, то ще розрубано голову, і так закінчив він життє слідуючої ночи, не промовивши вже ані слова, ані не давши ніякого знаку.

Що до капітана, то його, що правда, рана дуже боліла, але не була небезпечна. Андерсонова куля пробила лопатку і зачепила трохи легке, але також не небезпечно. Друга куля розірвала йому тіло на нозі повисше коліна аж до самої кости. Доктор казав, що капітан видужає, але поки що не вільно йому через кілька неділь ані ходити, ані рухати рукою, навіть і не говорити, скоро би те лиш було можна.

Про удар, який я дістав по пальцях, нема що й говорити. Доктор Ляйвсі приліпив мені лиш плястер, а до того ще й поторгав за вухо.

По обіді сіли собі скваєр і доктор коло капітана і стали радити. Мабуть наслідком тої ради доктор трохи пізнійше встав, взяв свій капелюх і пістолети, приняв собі свою шаблю, сховав карту до кишені і з мушкетом на плечі переліз через частокіл від північної сторони та незадовго, ідучи скорим кроком, щез між деревами.

Ґрей і я залізли були в найдальший кут хати і сиділи там, щоби не бути мимо волі свідками наради наших офіцирів. Коли й Ґрей побачив, що доктор робить, виймив люльку з рота і забув її назад вложити, так йому стало дивно.

— Що, до чорта — сказав він — чи доктор Ляйвсі здурів?

— То ні — відповів я — з цілої залоги він хиба послідний, про котрого те можна би припускати.

— Знаєш що, товаришу — сказав Ґрей — він може й не здурів, але коли він не здурів, то я таки певно, вір мені.

— Я здогадуюся — відповів я на те — що доктор має якийсь плян, а коли не помиляюся, то він хоче відшукати Бен Ґона.

Я таки добре здогадався, як те опісля показалося; але тимчасом і мені прийшов до голови инший плян, бо в хаті було страшенно душно, а пісок посеред огорожі так розпалився на сонці, що тепло несло від нього як від печі. Я став, бачите, завидувати докторови, що він може собі ходити холодком попід дерева та слухати співу птиць і віддихати милим запахом піній, підчас коли моя одіж липла до смоли на кругляках, а я живцем шкварився. До того ще приходило богато пролитої крови і трупи, що всюди лежали, так, що мені аж лячно стало хати.

Коли я відтак шурував хату і помивав начинне по обіді, той страх і тота зависть ставали в мені що раз сильнійші, аж я накінець, стоячи недалеко міха з сухарями, коли мене ніхто не видів, зробив перший крок до моєї втечі, набравши собі повні кишені сухарів.

З мене був дурень, коли хто хоче так сказати, і певно що я готовився до нерозважного і дуже смілого діла; але на всякий случай не хотів я занедбати ніяких мір осторожности. Сухарів могло мені стати що найменше на слідуючий день, так що як би мені сталася якась пригода, то я бодай не мусівби голодувати.

Відтак сховав я під одіж пару пістолетів, а що я вже мав і порошницю з порохом та кулі, то гадав, що я вже досить заосмотрився в збрую.

Мій плян впрочім сам про себе не був такий злий. Я хотів піти на той пісковатий клин на долині, що на схід від широкого моря висувався спodом пристані, та хотів там відшукати ту білу скалу, котру я вечером перед тим видів, щоби переконатися, чи Бен Ґон не сховав там свойого човна — отже похвальне діло, як те мені все ще здавалося. Але переконаний про те, що мені не позволять вийти поза огорожу, не мав я иншої ради, як лиш попрощатися по французьки і висунутися тоді, коли мене ніхто не буде видіти. А то поступованне було таке погане, що цілому намірові мойому надавало вид чогось злого. Але я був молодий і годі було мені позбутися того, що я раз собі постановив.

Накінець знайшлася для мене знаменита нагода. Скваєр і Ґрей як раз поралися коло капітана, обвязуючи йому рану, отже не виділи. В одній хвили переліз я через частокіл та ішов вже лісом в холодку, заким ще мої товариші могли спостерегтися, що мене нема.

Так взялася мене другий раз пуста річ, котра о много гірша була як перша, бо я лишив для оборони хати лиш двох здорових людий. Але як перша так і ся мала нам усім вийти в користь.

Я пустився простісенько на східнє побереже острова, бо хотів перейти через той клин від сторони моря, щоби мене від сторони пристані ніхто не побачив. Було вже пізно з полудня, хоч все ще тепло і сонце ще світило. Коли я так ішов попід дерева, було чути не лиш як море гуділо, але й як шуміли вершки дерев, а то мене переконало, що від моря віє сильнійший вітер як звичайно. Незадовго подув і на мене холодний вітер та по кількох кроках опинився я край ліса і побачив синє море, як воно ціле аж по овид було освітлене світлом сонця та як кидало филями високо до берегів острова, як шуміло, пінилося та гуділо.

Я ніколи не видів, щоби море довкола острова з закопаними скарбами було спокійне. Нехай би сонце і як припікало з гори, нехай би у воздусі не звіявся ні найменший вітрець, нехайби широке море не знать як було гладке та синіло, а ті великі филі здовж побережа котилися та гуділи як день так ніч. Ледви чи де на цілому острові є якесь місце, де не було би чути, як вони гудять.

(Дальше буде).

# БОГАТСТВО І ЛЮКСУС.

Богатсво, котрим — як кажеться — погорджується, частенько пригадує цей „зелений" виноград із байки про лиса. Лис хотів попоїсти винограду, а що не міг дістатися до нього, бо був огороджений дуже високим плотом,— сказав, що не оплатиться його їсти, бо „ще зелений". Так і неодин чоловік хотів би мати великий маєток, але що „якось йому не йде", то каже, що богатством слід погорджувати.

Земельна власніть, головно велика (лятифундії) то найпевнійше, найсолідніше богатство, що збільшується само зі себе, майже без праці власника. Посілости ці, призбирувані століттями шляхтою, доходять до просто неправдоподібних розмірів. Одна аристократична родина в бранденбурській провінції, фон Арнім, має 76.342 гектари землі. Але то дрібниця в порівнанні з добрами кн. Турн і Таксіс, що виносить кругло 1200 кв. км. Одна Шведка, що вийшла замуж до Данії, Фадерстетер Спар, принесла в віні свому чоловікові 610 фільварків. То величезна посілість. До кн. Шварценберґа, одного з найбільших маґнатів давньої Австрії, належала майже одна 13-та часть цілої Чехії. Англійська аристократія може похвалитися не меншими посілостями. Кн. Содерленд у самій Шотляндії має посілостей 5498 кв. км. Загально звісне є, що значна часть землі, на якій побудований Лондон, належить ледви до кількох льордів. Що то за величаві добра й які великі, можна уявити собі хочби з того, що парк у Воборн Ебей (посілість кн. Бедфорда) окружений муром високим 3 метри, довгим 4 міл. м. Але ці лятифундії не можуть рівнятися з давними. Перед французькою революцією кн. Орлеанський мав домени, що обіймали 3—4 департаменти нинішньої Франції. З бувших династій найбільше землі мали царі; в 17. столітті цаб мав власних 50 тисячів фільварків разом із панщиняними селянами.

Т. зв. „мертва рука" має також величезні шмати землі. До „Санта Каза" в Льорето належить 252 сіл. В Америці великі стоварищення покупили величанські простори. До таких належить Кенедіен Песифик Рейлвей, що хоч парцелює і безперестанно частями продає, має ще 400 тисяч гектарів. Мультіміліярдери Морґан і Рокфелер не мають найбільшого майна на світі. З величезним маєтком родини Ротшільдів і вони не можуть рівнятися. Та не лише фінансісти такі багачі. Селяне також старються придбати гарний маєточок. Так прим. мадярський селянин Вл. Тот оставив у спадку 40 міліонів ґульденів.

У давних часах лекше можна було дійти до маєтку: грабунок, головно підчас війни (на меншу скалю було це й у теперішній світовій війні — на Україні Німці, Мадяри, а потім ще й Поляки грабили, скільки душа забажала!). Коли в 1293 р. Алядин облягав місто Ґрадірі, зажадав окупу (й зложили йому його) 15 тис. фунт. золота, 25 тисяч фунтів срібла, а крім того ще (певно для свого гарему) 175 фунтів перел і 75 фунтів діямантів. Доходи монархів і в пізнійших часах були величезні. Прим. Наполеон III. діставав річно 60 міл. франків. У старинному Римі цісар Авґуст одідичував річно — у формі записів, леґатів і дарунків — 70 міл. сестерцій. І музикам не зле поводилося (перед війною!): Карузо й Ріхард Штравс (знаменитий бизнесмен) заробляли міліони! Та, мабуть, ні один із музиків не був такий захланний як Розіні. Він казав собі платити за кожне прийняття запрошення на чай... 50 ґвіней! Найгірше поводиться письменникам. Та і вони з часом (головно у Франції) дороблялися на літературі: замків, обширних посілостей, Метерлєнк (власник гарної вілі на Рівєрі) купив недавно замок у середній Франції. Ґете (і його спадкоємці) за всі твори геніяльного поета одержали всього 865.555 марок — зрештою й то не мала сума на тодішні часи. Найкориснійшим таки, мубуть, бути співвласником акційного товариства, але такого, що добре просперує. Товариство діямантів „Премієр" від 1904. року давало своїм членам 400 проц. дивіденди, акціонери копалень мінералів Каляо на протязі 15 літ діставали 1400 проц. дивіденди. Часом до маєтку можна дійти припадково. Так прим. головна виграна пруської клясової льотерії впала двічі на тесаме число: 39093, а в Гуака де Толєдо Еспанці найшли скарб — статуйки звірят вилиті з чистого золота — вартости принайменше 700,000 дукатів.

Але ніщо не може рівнятися з замилуванням жінок до люксусу. Славна Люкреція Борджія дістала в виправі 200 сорочок, із котрих кожда завдяки мережкам (кружевам) варта була 200 дукатів. І нині ще на великих фестинах, пирах, носять на собі жінки цілі маєтки — головно в біжутерії. Княжна Плєс має шнур перел, що складається з двох тисяч штук, а довгий на 7 метрів — чейже найдовший у світі. Померша цісарева Китаю, Чуєсі часто носила целеринку, нашиту 3500 перлами.

Збирання спеціяльностей може зїсти маєтки. Один міліярдер купив перський килим із мошеї в Ардібіль за 350 тисяч долярів. Але що це є в порівнанні з бібліофільською манією магараджі з Альвару. Він казав зробити святу книгу з малюнками на золотім тлі. Цей архитвір мав коштувати 400 тисяч долярів.



## ПОЗІР! ПОЗІР!

**Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часопися „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз в даним оголошенням будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свобода" 5—6 днів перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошення.**

**Адм. „Свободи".**



## ПОВІДОМЛЕННЄ.

**Отсим подаю до ласкавого відома всім інтересованим, що я переніс своє бюро до банку Ґеренті Трост Компані під числом 5 Белмонт Евеню, то є зараз через дорогу від давного офісу. Зі згляду на то, що висилаю від тепер американські доляри без жадних посередничих банків впрост на послідну почту кождого адресата, оплати в мене є далеко низчі чим попередно.**

**Кождому на жаданне висилаю безплатний цінник.**

**Заохочений успіхом двох прогульок послідного року уряджую 12-го мая трету прогульку кораблем Беренґарія (старий Імператор), а 15-го червня четверту прогульку тим самим кораблем, що і попередного року то є Релаєнс, під проводом моїх репрезентантів.** 53—

**УКРАЇНСЬКЕ ЕМІҐРАЦІЙНЕ БЮРО**
**в злуці з банком GUARANTY TRUST COMPANY**
**5 BELMONT AVENUE, - - - - - - - - - NEWARK, N. J.**
**В. ГАПАНОВИЧ, Менаджер.**



# ДРУКАРНЯ

## У. НАРОДНОГО СОЮЗА „СВОБОДА"

**виконує старанно, дешево і на час всякі друкарські роботи як: СТАТУТИ, ПРОГРАМИ І ТІКЕТИ НА КОНЦЕРТИ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ, ПІКНІКИ І БАЛІ, ЯК ТАКОЖ КОВЕРТИ І ЛИСТОВІ ПАПЕРИ ДЛЯ БРАТСТВ, ТОВАРИСТВ І СЕСТРИЦТВ.**

**Просяться всі відділи У. Н. Союза удаватися зі всякими замовленнями до своєї власної друкарні на адресу:**

**„SVOBODA". 83 Grand St. JERSEY CITY, N. J.**

## ТЕАТРАЛЬНІ ШТУКИ.

**Арендар в клопоті,** комедія з сільського життя в 4-ох актах (8 осіб) . . . . . . . . 25 ц.
**Султанша,** сценічна картина в одній дії (7 осіб) . . . . . . . . 10 ц.
**Степовий гість,** драма в 5-ох діях (21 осіб) . . . . . . . . 40 ц.
**Піймав облизня** або **Перекопустили,** жарт на одну дію (10 осіб) . . . . . . . . 20 ц.
**Назар Стодоля,** драма на 3 дії (5 осіб) . . . . . . . . 35 ц.
**Суєта,** комедія в 4-ох діях, І. Тобилевича . . . . . . . . 40 ц.
**Підгіряни,** мельодрама в 3-ох діях (9 осіб) . . . . . . . . 50 ц.
**В домашнім затишу** або **Примірне подружа,** сміховинка в 1-ій дії (4 особи), Жоржа Куртлін, перекл. Михайло Ценевенко . . . . . . . . 20 ц.
**Борці за мрії,** драматичні ескізи сельськоог життя на 4. дії (12 осіб) . . . . . . . . 35 ц.
**Серед граду куль,** або **Неустрашима героїна,** траґедія в 4-ох діях, в 5-ох відслонах зі співами (12 осіб) . . . . . . . . 40 ц.
**Канадійський Жених,** драма у 4. діях з життя українських поселенців в Канаді (осіб 23) . . . . . . . . 25 ц.
**Як світ пішов догори ногами,** комедія в 3. діях (10 осіб) 25 ц.
**Потерчук,** песа, нова штука в 5 діях зі співами і танцями з народного життя, написав Вол. Мартиневич (8 осіб) 35 ц.
**Кара совісти,** народна драма в 5. діях (20 осіб) . . . . . . . . 30 ц.

**Замовлення слати на адресу!**

**„SVOBODA". 83 Grand St. JERSEY CITY, N. J.**

## КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

**Хто зміняє свою адрес у,нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:**

**До Адміністрації „Свободи":**

**Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.**

**Моя стара адреса була:**

Число відділу . . . . . . . .
Імя . . . . . . . .
Улиця . . . . . . . .
Почта . . . . . . . .

**Нова адреса є:**

Число відділу . . . . . . . .
Імя . . . . . . . .
Улиця . . . . . . . .
Почта . . . . . . . .

**"SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.**

# НЕПОСЛУШНІ ДІТИ.

Нераз чується від батьків та мамів нарікання на непослушних дітий. Ще мала дитина, ледви від землі відросла, а вже слухати не хоче. Та власне в малих дітий їх слухняність чи неслухняність залежить не тільки від них самих, а від цілого окруження, від того, як з ними обходяться, і передовсім, значить від самих батьків, котрі часто не знають, як добитися послуху; і якби знали, то-б не мусіли нарікати на непослух.

Буває, що батько або мати, не подумавши, каже дитині зробити щось таке, чого вона не може зробити. Розуміється, вона не зробить, і не тільки цей раз ні, а й на другий раз не буде навіть старатися, бо в неї лишається враження, що батько чи мати вимагають неможливого.

Буває, що батько або мати мають звичай часто погукувати на дітий: а возьми, а покинь, а забирайся, а перестань, і так далі, а чи дитина справді послухає, на те й не дуже то увагу звертають. І звичайно, вона привикає, що всі ті погукування справа маловажна й теж перестає звертати на них увагу. Ліпше меньше наказувати і тільки те, що важне, а за те глядіти, щоб наказ був справді виконаний.

Буває, що дитина не послухає і за те її нічого не скажуть, а другий раз за такий сам непослух таки гостро покарають. Дитина привикає, що це тільки мамина химера, і на другий раз пробує, що може знов її ввійде.

Ніколи не треба купувати в дитини послуху. Нераз чується, як мати наказує дитині, потім припрошує і врешті обіцює: „будь добрий хлопчик, зїдж кашу, то дістанеш потім цукорка", або: „перестань галасувати, то дам цента". І знов дитина привикає до такої поведінки і не хоче слухати, поки її не підкуплять.

Та мабуть ще гірше страшити її „циганом", „поліцаєм" чи „доктором". Коли дитина ще вірить в такі страхіття, то вони викликають в неї боязливість, нервовість і непевність в такім віці, коли саме в неї вони можуть залишитися на все життя. Коли же вона перестає вірити, тоді в неї твориться недовіря до правдомовности родичів.

З дітьми треба обходитися так чесно, як і з дорослими людьми, щоб їх спонукати до послуху. На приклад упевняють, що лікарство солодке або що в дентиста не буде боліти. Та коли покажеться, що лікарство таки гірке і зуб заболів і ще декільки раз дитина переконається, що її здурили, тоді вона і батькам перестає вірити і взагалі тратить довіря до людий.

Виховуючи дітий, треба все шукати причин такої чи иншої їх поведінки, чому дитина щось зле зробила або чому не послухала. Буває, що вона мала найліпший замір і потім не розуміє, за що її карають.

Нераз від дітий вимагається річий ніби зовсім звичайних, та таких, що вони ніяк не можуть виконати. Воно легко сказати „сиди тихо", але здоровий хлопець, в якого росте і розвивається кожний мускул, просто не може всидіти тихо довше, як кілька хвиль. Він мусить бігати, сказати, кричати. Сама природа того хоче. Тому діти повинні мати десь дома чи на подвірю свобідний куток, де-б вони могли вибігатись і викричатись і де-б ніхто на них не сварив.

Взагалі, щоб діти слухали, батьки повинні мати на увазі слідуючі правила:

Не наказувати дітям за богато, але уважати, щоби вони зробили те, що їм сказано. Не наказуйте надто самовладно, „з гори", бо дитина обижається так само, як і старша людина, й обижати нікого не треба.

Коли наказуєте, що небудь то говоріть ясно, щоб дитина зрозуміла, і коли можливо, висніть їй причини, чому щось треба зробити чи чогось не робити.

Коли обіцяєте щось дитині, то й обіцянку виконайте. А коли не можете, то поясніть їй, чому не додержали слова. Коли хочете, щоб дитина вас слухала, то не ломіть того довіря, яке вона до вас має.

Майте у кожній справі якесь одно правило. Не забороняйте того, що раз дозволили, й не дозволяйте, коли раз заборонили. Инакше дитина не знатиме, чого саме від неї хочуть.

Похваліть дитину, коли вона що добре зробить, не тільки сваріть, коли вона не послухала. Дуже часто вона звертає на себе увагу батьків щойно своєю неслухняністю чи якимсь збитком. Поясніть їй чого й чому від неї вимагаєте, щоби вона з доброї волі вас послухала і розуміла, що так добре, а не з страху і не задля сподіваної надгороди.